

Od kod ime **Col**?

Ko človek določeno besedo vsak dan uporablja v najrazličnejših zvezah, mu postane domača in ne razmišlja o njeni zgodovini in izvoru.

Vendar pride trenutek, ko se nehote vprašaš: Zakaj tako?

Zakaj Colu rečemo ravno Col? Zakaj ne kako drugače? Od kod to ime izhaja?

Taka in podobna vprašanja smo si zastavljali ob pripravah na 3. številko Javorovega lista, v šolskem daljnem letu 1978/79.

Nekaj smo o izvoru tega imena že vedeli. Ker smo hoteli stvari priti do dna, smo pogledali, kaj o tem pravita *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in *Etimološki slovar* (etimologija je veda o izvoru besed).

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* piše:

col - carina; *colnar* - carinik.

Izposojeno iz srednje visoke nemščine: "zol" in iz nove nemščine: "zoll" (mitnina).

"Zollner"(mitnica) izhaja iz latinščine "teleneum", kar tudi pomeni "mitnica".

Ime za našo vas je torej nemškega izvora.

Ker smo hoteli izvedeti še več, smo vprašali še Zavod za spomeniško varstvo iz Nove Gorice, kaj imajo v svojih zapisih o Colu oni zapisano. Vljudno so nam odgovorili in se jim za prijaznost najlepše zahvaljujemo.

Izpisek iz dosjeja ZSV Gorica: (*dosje* - mapa, sveženj uradnih spisov)

"Vas Col, ki se povezuje z Orešjem, je bila nekdanj močno utrjena. V vasi je stal grad baronov Flachenfeldov, ki je bil zgrajen tako, da je preobokal cesto in s tem omogočal popolno zaporo tranzita proti Hrušici. Po tem oboku, ki so ga podrli leta 1840, je dobila vas v ljudski govoricu ime Podvelb, ki ga je kasneje izpodrinilo ime Col, po colnini, ki so jo morali plačevati; tukaj je potekala meja med Primorsko in Kranjsko. Colnina se je pobirala pri prvi hiši pred vasjo, ob cesti, ki vodi iz Ajdovščine ali Vipave na Col. Ker se je ta mitnina imenovala tudi Aužlak, se ta hiša še danes imenuje PRI AUŽLAKU.

(Lit.:1. J.V.Valvazor: *Slava....*, III. zv.;

2. *Postonjsko okrajno glavarstvo*)

In še drugi izpis iz map Zavoda za spomeniško varstvo iz Nove Gorice:

COL

Cesta iz Ajdovščine proti Colu ima podlago nekdanje rimske ceste, ki je vodila na Hrušico (mnoge rimske najdbe). Pred vasjo stoji Stari grad ali Trilek. Grad baronov Flachenfeldov je bil zgrajen tako, da je preobokal in s tem popolnoma zaprl cesto in z njo dostop na Hrušico. Po tem oboku, ki so ga podrli šele leta 1840, sta dobila grad in tudi vas sama v ljudski govoricu ime Podvelb. Bolj pa se je udomačilo ime Col po colnini, ki so jo nekoč pobirali pri prvi hiši v vasi od Ajdovščine oziroma od Vipave sem."

(Iz knjige: *Slovensko Primorje v luči turizma*, str.105)

V nasprotju z marsikaterim gorskim naseljem Col danes ne umira. Nasprotno, vsako leto je več novih stanovanjskih hiš in mladih družin v njih. K temu je gotovo pripomogel tudi nov obrat tovarne Alpina, kjer je zaposlenih dosti domačinov, predvsem deklet in žena. (1978/79, št. 3)

COL IN OREŠJE

Naša vas Col ni ravno velika, tudi ni v njej vse, kot bi moralo biti, toda kljub pomanjkljivosti je to zame najlepši kraj.

Živim v spodnjem delu Cola, v nekdanjem Orešju. Popolnoma pravilno je, da se danes oboje imenuje Col, saj sta bili včasih dve imeni za en kraj. Toda tudi danes se reče Orešje in se reče - bom šel na Col, čeprav si na Colu. Orešje izvira iz tega, ker je še danes tu veliko orehov, skoraj pri vsaki hiši so vsaj trije. Če je letina dobra, jih je za potico dovolj. Takrat ni nobena posebnost, če vidiš po tri veverice na enem drevesu, pa tudi polhov je veliko. Nad cesto proti Podkraju se vzdiguje Škol, kot mu pravimo. Je kot vetrobran, zato je v Orešju precej manj burje in mraza kot na Colu. Stari ljudje rečejo, da je za eno suknjo topleje, ker je baje to nekdo poskušal. Včasih so se na Školu igrali indijance, kar je bilo zelo nevarno. Danes imajo otroci igrišče in dovolj drugih konjičkov, pa tudi otrok ni v Orešju veliko.

Pomemben je tudi Studenec sredi Orešja. Včasih, ko še ni bilo pralnih strojev, si, kadar si hotel, videl pri njem perico. Danes pa je ta studenec vir vode za vodovod, pa tudi živino napajajo v njem.

Najbolj mi bo ostal v spominu dogodek, ko sem imel majhno vedrce, ki mi je padlo v vodo in sem skočil za njim. Mama je šla prat perilo in edina sreča, da je to videla, drugače bi utonil. Naslednji dan pa mi je sosedka prinesla vedrce.

Svoj kraj imam najrajši zato, ker je še ohranjena narava, ohranjene so nekatere navade, je lep razgled in se mi zdi, da je tudi on prijazen z mano. Pa orehov se do sitega vsako jesen lahko najem.

Če se bo kdaj Col razvil v mesto, bo mogoče tu tudi ulica z imenom Orešja ulica. (1978/79, št. 3)

Vidmar Bogdan, 7. r.